

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

**LIETUVOS
AUKŠČIAUSIOJO TEISMO**

PRAKTIKOS APŽVALGA

2019 m. spalio

PARENGTA

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO
TEISĖS TYRIMŲ GRUPĖS

Pastaba. Šioje apžvalgoje pateikiamos neoficialios Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – ir LAT) procesinių sprendimų santraukos. Šis dokumentas yra skirtas tik informavimo tikslais. Oficialius ir nesutrumpintus sprendimų tekstus galite rasti LAT interneto svetainėje www.lat.lt.

TURINYS

I. ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ BYLOS	3
ANK 422 straipsnio 5 dalies, 423 straipsnio 3 dalies taikymas	3
<i>Dėl ANK 423 straipsnio 3 dalyje nustatytų padarinių – kitiems asmenims priklausančios transporto priemonės apgadinimo (sugadinimo)</i>	3
ANK 609 straipsnio 2 dalies, 610 straipsnio taikymas	4
<i>Dėl administracinio nusižengimo protokolo turinio atitikties ANK 609 straipsnio 2 dalies reikalavimui</i> 4	
II. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS	5
1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas	5
BK 20 straipsnio taikymas	5
<i>Dėl baudžiamosios atsakomybės taikymo juridiniam asmeniui</i>	5
BK 297 straipsnio 1 dalies taikymas	7
<i>Dėl informacijos, sudarančios tarnybos paslaptį</i>	7
2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo taikymas	8
BPK 20 straipsnio 1, 4 dalių, 80 straipsnio 1 punkto, 276 straipsnio nuostatų laikymasis	8
<i>Dėl draudimo versti duoti parodymus prieš save principo</i>	8
III. CIVILINĖS BYLOS	9
Asmenys	9
<i>Dėl asmens, turinčio psichinę negalią, veiksnio ribojimo</i>	9
Šeimos teisė	10
<i>Dėl nepilnamečiams vaikams periodinėmis išmokomis priteisto išlaikymo išieškojimo iš skolininko gaunamų dienpinigių</i>	10
Daiktinė teisė	11
<i>Dėl kadastrinio matavimo dokumentų teisinių pasekmių asmens teisėms ir pareigoms</i>	11
Civilinio proceso teisė	11
<i>Dėl neįtrauktų į bylą asmenų teisės atnaujintame procese skusti teismo nutartį dėl taikos sutarties patvirtinimo supaprastinto proceso tvarka</i>	11
<i>Dėl reikalavimo pripažinti įvykį draudžiamuoju (ne)galėjimo būti savarankišku civilinės bylos nagrinėjimo dalyku</i>	12
<i>Dėl bylinėjimosi išlaidų paskirstymo, kai byla baigiama teismui patvirtinus taikos sutartį</i>	13
Bankroto teisė	13
<i>Dėl pakartotinio kreditorių susirinkimo sušaukimo</i>	13
Viešieji pirkimai	14
<i>Dėl tiekėjo teisinio suinteresuotumo ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimo dėl viešojo pirkimo sąlygų teisėtumą</i>	14
<i>Dėl tiekėjų pasiūlymų (siaurąja prasme) vertinimo</i>	15

I. ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ BYLOS

ANK 422 straipsnio 5 dalies, 423 straipsnio 3 dalies taikymas

Dėl ANK 423 straipsnio 3 dalyje nustatytų padarinių – kitiems asmenims priklausančios transporto priemonės apgadinimo (sugadinimo)

Apžvelgiamoje administracinio nusižengimo byloje asmuo, be kita ko, buvo nubaustas ir pagal ANK 423 straipsnio 3 dalį už tai, kad būdamas neblaivus sukėlė eismo įvykį, kurio metu buvo apgadintas UAB „Š“ priklausantis automobilis, ir šiai bendrovei padaryta turtinė žala. Nagrinėjamu atveju buvo aktualus sąvokos „kitiems asmenims priklausanti transporto priemonė“ aiškinimas.

Teisėjų kolegija pirmiausia atkreipė dėmesį į Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo suformuotą praktiką, pagal kurią tam, kad būtų galima pripažinti asmenį kaltu, pažeidus pirmiau nurodytą teisės normą, būtina nustatyti žalos kitų asmenų turtui padarymo faktą. Tuo tarpu jeigu yra apgadinamas tik automobilis, kurį vairuoja pats eismo įvykį sukėlęs asmuo, atsakomybė pagal

ATPK 127 straipsnio 2, 3 dalis (atitinka ANK 423 straipsnio 3 dalyje nustatyto nusižengimo požymius) nekyla. Atsakomybė nekyla ir tuo atveju, kai tokio eismo įvykio metu apgadintas automobilis priklauso kitam asmeniui, tačiau eismo įvykį padaręs asmuo tuo metu buvo jo teisėtas valdytojas (nutartys administracinėse bylose Nr. N-261-3550/2010, N-261-46/2011, N-575-435/2012, N-261-1024/2012).

Teisėjų kolegija pažymėjo, kad pirmiau nurodyta teismų praktika aktuali ir analogiškose bylose, kurios sprendžiamos pagal šiuo metu galiojantį ANK, nes pagal eismo įvykio metu galiojusias teisės normas, kai eismo įvykio metu apgadinama tik transporto priemonė, kurią vairuoja pats įvykį sukėles asmuo, kuris nors nėra jos savininkas, tačiau yra teisėtas valdytojas, administracinė atsakomybė pagal ANK 423 straipsnio 3 dalį nekyla. Pagal Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymo 2 straipsnio 83 dalį transporto priemonės valdytojas – asmuo, nuosavybės, patikėjimo, nuomos, panaudos ar kitokiu teisėtu pagrindu valdantis ir naudojantis transporto priemonę.

Teisėjų kolegija nurodė, kad iš byloje nustatytų aplinkybių matyti, kad administracinė atsakomybėn patrauktas asmuo UAB „Š“ priklausantį automobilį valdė teisėtai, taigi įvykio metu buvo transporto priemonės valdytojas. Byloje nenustatyta, kad šio įvykio metu, be šios transporto priemonės, būtų apgadinta (sugadinta) kita (kitos) transporto priemonė (-ės) arba kroviniai, keliai, kelio ir kiti įrenginiai ar kitoks turtas. Dėl to teisėjų kolegija konstatavo, kad administracinė atsakomybėn patraukto asmens veiksmuose nėra ANK 423 straipsnio 3 dalyje įtvirtinto požymio – kitiems asmenims priklausančių transporto priemonių, krovinių, kelių, kelio ir kitų įrenginių arba kitokio turto apgadinimo (sugadinimo). Kita vertus teisėjų kolegija nurodė, kad administracinė atsakomybėn patraukto asmens veika atitinka ANK 422 straipsnio 5 dalyje įtvirtinto nusižengimo požymius, nes iš teismų nustatytų aplinkybių matyti, kad administracinė atsakomybėn patrauktas asmuo transporto priemonę vairavo būdamas neblaivus (jam nustatytas lengvas neblaivumas).

Atsižvelgdamas į išdėstytus argumentus, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pakeitė žemesnės instancijos teismų sprendimus ir administracinį nusižengimą iš ANK 423 straipsnio 3 dalies perkvalifikavo į 422 straipsnio 5 dalį.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 8 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. 2AT-45-495/2019

ANK 609 straipsnio 2 dalies, 610 straipsnio taikymas

Dėl administracinio nusižengimo protokolo turinio atitikties ANK 609 straipsnio 2 dalies reikalavimui

Šioje administracinio nusižengimo byloje pareiškėjui buvo surašytas administracinio nusižengimo protokolas pagal ANK 505 straipsnio 1 dalį jame neįrašant administracinio nurodymo – pasiūlymo administracinė atsakomybėn traukiamam asmeniui per penkiolika kalendorinių dienų nuo administracinio nusižengimo protokolo įteikimo dienos sumokėti baudą, lygią pusei minimalios baudos, nustatytos ANK 505 straipsnio 1 dalyje. Taigi prašyme atnaujinti administracinio nusižengimo bylą buvo keliamas klausimas dėl administracinio nusižengimo protokolo turinio atitikties ANK nustatytiems reikalavimams.

Teisėjų kolegija, išnagrinėjusi šią administracinio nusižengimo bylą, pažymėjo, kad ANK įtvirtintas administracinio nurodymo institutas ne tik leidžia administracinio nusižengimo teiseną baigti bylos neperdavus nagrinėti teismui, taip pagreitinant bylos procesą, sumažinant jo sąnaudas, bet ir suteikia teisę administracinė atsakomybėn traukiamam asmeniui pasinaudoti švelnesne sankcija. ANK 609 straipsnio 2 dalyje, 610 straipsnyje nustatytų reikalavimų, keliamų administracinio nusižengimo protokolo turiniui, laikymasis svarbus tiek tinkamam, pagal galimybes – operatyviam inkriminuojamo pažeidimo išnagrinėjimui, reikšmingų bylai aplinkybių teisiniam įvertinimui, tiek ir administracinė atsakomybėn traukiamo asmens teisėms užtikrinti, iš jų – teisei žinoti, kad jis turi galimybę būti švelniau nubaustas ir turi atitinkamo pasirinkimo teisę. Be jokio pagrįsto ir teisėto pagrindo administracinio nusižengimo protokole nenurodant galimybės ir kartu – nepasiūlant administracinė atsakomybėn traukiamam asmeniui pasinaudoti įstatymo įtvirtinta teise

įvykdyti administracinį nurodymą, neišaiškinus kitų ANK 609 straipsnio 2 dalyje nurodytų sąlygų, iš esmės bloginama šio asmens procesinė padėtis, pažeidžiami visų lygybės prieš įstatymą, teisingo proceso principai, kurie įtvirtinti ir bendruosiuose administracinių nuobaudų bei administracinio poveikio priemonių skyrimo pagrinduose (ANK 32 straipsnis), ir administracinių nusižengimų teisenos nuostatose (ANK 566 straipsnis).

Teisėjų kolegija pritarė pareiškėjui, kad Kauno apskrities valstybinės mokesčių inspekcijos pareigūnui nepasiūlius ir neįrašius į surašytą administracinio nusižengimo protokolą administracinio nurodymo, buvo pažeistos administracinės atsakomybės traukiamo asmens procesinės teisės ir garantijos, nepriklausomai nuo to, kokia buvo jo pozicija dėl pareikšto kaltinimo pagrįstumo. Teisėjų kolegija nesutiko su apylinkės ir apygardos teismų išvada, kad nagrinėjamu atveju savanoriškas administracinio nurodymo įvykdymas buvo mažai tikėtinas, nes asmuo neigė padaręs administracinį nusižengimą, ginčijo mokesčių administratoriaus nurodymo pagrįstumą, todėl pareigūnas neturėjo pareigos jo įrašyti į administracinio nusižengimo protokolą. Pasak teisėjų kolegijos, tai, kad administracinės atsakomybės traukiamas asmuo protokolo surašymo metu nesutinka su pareikštu kaltinimu, nėra sąlyga, paneigianti ANK 609 straipsnio 2 dalyje įtvirtintą imperatyvią nuostatą, jog tais atvejais, kai nėra šio kodekso 610 straipsnio 2 dalyje nurodytų pagrindų, pareigūnas į administracinio nusižengimo protokolą įrašo administracinį nurodymą.

Atsižvelgdama į išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija konstatavo, kad ANK 609 straipsnio 2 dalies pažeidimas, padarytas surašant administracinio nusižengimo protokolą (pareigūnui į jį neįrašius administracinio nurodymo), yra esminis, ir panaikino teismų sprendimus ir bylą perdavė nagrinėti Kauno apskrities valstybinei mokesčių inspekcijai.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 29 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. 2AT-47-222/2019

II. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS

1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas

BK 20 straipsnio taikymas

Dėl baudžiamosios atsakomybės taikymo juridiniam asmeniui

Šioje baudžiamojoje byloje juridinio asmens įmonės UAB „B“ (šiuo metu UAB „T“), nuteisto pagal BK 20 straipsnio 2 dalį, 182 straipsnio 2 dalį ir 300 straipsnio 3 dalį, gynėjas kėlė klausimą dėl netinkamo juridinio asmens atsakomybės už fizinio asmens padarytas nusikalstamas veikas aiškinimo.

Visų pirma, teisėjų kolegija pažymėjo, kad sprendžiant, ar juridinis asmuo kaltas BK 20 straipsnio 2 dalies prasme, reikia atsižvelgti į kaltininko – fizinio asmens ir jo padarytos nusikalstamos veikos ryšį su juridiniu asmeniu. Teisiškai reikšmingą ryšį tarp fizinio asmens padarytos nusikalstamos veikos ir juridinio asmens padeda atskleisti juridinio asmens veiklą reglamentuojantys norminiai aktai, organizacinė struktūra, veiklos formavimas, įgyvendinimas ir pan. Svarbu tai, ar juridinio asmens savininkas (akcininkai) užtikrino veiksmingą fizinio asmens veiklos kontrolę, ar toleravo atitinkamą veiklą ir kita. Nustatant ryšį tarp fizinio asmens padarytos nusikalstamos veikos ir juridinio asmens, reikia įvertinti, ar fizinio asmens padaryta nusikalstama veika ir jos sukeliama padariniais buvo suinteresuotas juridinio asmens savininkas (akcininkai). Teisėjų kolegija pabrėžė, kad tai, jog juridinio asmens savininkas (akcininkai) nežinojo, neskatino arba nesudarė sąlygų fizinio asmens neteisėtiems veiksams, yra viena iš aplinkybių, pagal kurias sprendžiama apie juridinio asmens baudžiamąją atsakomybę. Taigi juridinio asmens savininkas ar pagrindiniai juridinio asmens akcininkai, kurie turi sprendžiamojo balso teisę, fizinio asmens (kurio įgaliojimai nustatyti BK 20 straipsnio 2 dalyje) nusikalstamus veiksmus turi suvokti ir skatinti arba suvokti ir juos toleruoti.

Byloje nustatyta, kad nusikalstamas veikas – sukčiavimą, netikro dokumento pagaminimą, žinomai netikro dokumento panaudojimą – nuteistasis A. P. padarė kaip įmonės UAB „B“ generalinis direktorius, t. y. eidamas vadovaujamas pareigas šiame juridiniame asmenyje ir turėdamas teisę šiam juridiniam asmeniui atstovauti, priimti sprendimus jo vardu ir kontroliuoti jo veiklą. Byloje nustatyta ir tai, kad juridinio asmens savininkas (akcininkai) neužtikrino A. P., kaip įmonės UAB „B“ generalinio direktoriaus, veiksmų kontrolės, visiškai nesidomėjo jo veikla ir leido jam veikti savo nuožiūra ir iniciatyva. Teisėjų kolegijos nuomone, teismai, įvertinę visas bylos aplinkybes, visą juridinio asmens organizacinę struktūrą ir jos valdymo organizavimą, vidaus procedūras, įskaitant ir formaliai įvykdytą procedūrą dėl bendrovės turto pardavimo, taip pat įmonės savininko (akcininkų) vaidmenį, jo pasyvumą, abejingumą bendrovės reikalams, visiškai nesuinteresuotumą jos veiklos rezultatais, padarė pagrįstą išvadą, kad A. P. buvo sąmoningai sudarytos visos sąlygos realizuoti nusikalstamus ketinimus. Bendrovės akcininkų nesidomėjimas jai vadovaujančio generalinio direktoriaus veikla ar abejingumas jai tiek prieštarauja įmonės įstatuose nurodytoms akcininkų teisėms ir pareigoms, tiek sudaro sąlygas nepateisinamai toleruoti tokius vadovaujančių asmenų veiksmus ir kartu nešalina juridinio asmens, t. y. įmonės UAB „B“, kaltės dėl BK 182 straipsnio 2 dalyje, 300 straipsnio 3 dalyje nurodytų nusikalstamų veikų padarymo.

Kartu kasacinis teismas pažymėjo ir tai, kad kita juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės būtinoji sąlyga pagal BK 20 straipsnio nuostatas yra ta, kad nusikalstamą veiką fizinis asmuo padaro juridinio asmens naudai arba jo interesais. Ši sąlyga reiškia, kad fizinis asmuo, darydamas nusikalstamą veiką, siekia materialinės ar kitokios naudos juridiniam asmeniui, kuriam jis dirba, arba veikia juridinio asmens, kuriam jis dirba, interesais. Teismų praktikoje juridinio asmens nauda paprastai yra aiškinama kaip kaltininko – fizinio asmens – nusikalstama veika siekiamas turtinės naudos gavimas, o interesų užtikrinimas – kaip reiškiantis kitų (nebūtinai turtinių) juridinio asmens siekių įgyvendinimą (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-P-95/2012, 2K-620-677/2015). Taigi intereso sąvoka platesnė nei naudos sąvoka ir gali apimti pastarąją. Teisėjų kolegija nurodė, kad konstatuojant šią juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės sąlygą turi būti nustatyta, kad iš nusikalstamos fizinio asmens veikos juridinis asmuo turi (turės) naudos ir tą naudą pripažįsta (neteisėtu būdu išgryninti pinigai, naudojami įmonės interesams užtikrinti, ir pan.) arba juridinis asmuo suinteresuotas tokia veika ir jos sukuriama padariniais (juridinio asmens panaudojimas darant nusikalstamą veiką buvo realiai naudingas įmonės ūkinės veiklos perspektyvai ir jos konkurencingumui, įmonės įvaizdžiui, suteikė įmonei kokių nors pranašumų prieš kitas įmones konkuruojant viešųjų pirkimų konkursuose ir pan.). Sprendžiant juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės sąlygų klausimą, neturi reikšmės, ar dėl fizinio asmens nusikalstamos veikos juridinis asmuo gavo realios naudos (kasacinė nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-7-28-303/2017). Teisėjų kolegijos vertinimu, šioje byloje nustatyta aplinkybių visuma leido teismams nustatyti teisiškai reikšmingą ryšį tarp fizinio asmens – generalinio direktoriaus A. P., jo padarytų nusikalstamų veikų ir juridinio asmens – įmonės UAB „B“ ir pagrįstai konstatuoti, kad šios veikos buvo padarytos juridinio asmens naudai ir interesams. Dėl nuteistojo A. P. nusikalstamų veiksmų juridinis asmuo gavo realią neteisėtą turtinę naudą – į UAB „B“ sąskaitą buvo pervesti 200 000 Lt (57 924 Eur), kurie buvo apskaityti bendrovės buhalterinėje apskaitoje. Kita vertus, teisėjų kolegija pažymėjo, kad nėra svarbu, kiek juridinis asmuo dėl A. P. nusikalstamų veikų gavo realios naudos. Svarbu tai, kad tokią naudą gavo ir ją pripažino, buvo suinteresuotas nusikalstama veika ir jos padariniais.

Atsižvelgdama į išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija konstatavo, kad šioje baudžiamajoje byloje juridinis asmuo – įmonė UAB „B“ – pagrįstai pripažintas kaltu ir nuteistas pagal BK 20 straipsnio 2 dalį, 182 straipsnio 2 dalį ir 300 straipsnio 3 dalį.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 22 d. nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-225-303/2019

BK 297 straipsnio 1 dalies taikymas

Dėl informacijos, sudarančios tarnybos paslaptį

Šioje baudžiamojoje byloje nuteistasis kasaciniame skunde teigė, kad jis pagal BK 297 straipsnio 1 dalį už tarnybos paslapties atskleidimą nuteistas nepagrįstai, nes jo atskleista informacija nesudaro tarnybos paslapties.

Teisėjų kolegija, išnagrinėjusi baudžiamąją bylą, pažymėjo, kad tarnybos paslapties sąvoka baudžiamajame įstatyme nėra apibrėžta, todėl ji turi būti aiškinama sistemiškai, siejant su Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymu. Antai, Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo, galiojusio kasatoriui inkriminuotų veikų padarymo metu, 2 straipsnio 3 dalis tarnybos paslaptį apibrėžė kaip šio įstatymo nustatyta tvarka įslaptintą politinę, karinę, ekonominę, teisėsaugos, švietimo, mokslo ir technikos informaciją, kurios praradimas arba neteisėtas atskleidimas gali pakenkti valstybės ar jos institucijų interesams arba sudaryti prielaidas neteisėtam valstybės paslaptį sudarančios informacijos atskleidimui, sukelti pavojų žmogaus sveikatai. Tarnybos paslapčių kategorijų sąrašą nustato šis įstatymas.

Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad kasatorius, pasinaudodamas jam suteiktu prisijungimo prie Policijos informacinės sistemos vardu, savo darbo vietoje iš savo tarnybinio kompiuterio prisijungdavo prie Vidaus reikalų informacinės sistemos centrinio duomenų banko (VRIS CDB), atlikdavo registruotų transporto priemonių dalių pagal paieškos kriterijus – jų valstybinius numerius paiešką, gaudavo duomenis apie transporto priemones – vilkikus ir puspriekabes, jų techninius, registracijos duomenis, jų valdytojus ir naudotojus, šiuos duomenis atspausdindavo ir perduodavo nusikalstamo susivienijimo nariams bei nenustatytiems asmenims, kurie šiuos duomenis panaudojo gaminant netikrus valstybinius transporto priemonių numerius ir transporto priemonių registracijos dokumentus, kuriuos vėliau naudojo didelės vertės transporto priemonių vagysčių metu Europos Sąjungos valstybėse.

Teisėjų kolegija pažymėjo, kad Valstybės tarnybos paslapčių įstatymo 7 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtintas informacijos, galinčios sudaryti tarnybos paslaptį, sąrašas. Informacijos, už kurios atskleidimą kasatorius šioje byloje yra nuteistas pagal BK 297 straipsnio 1 dalį, t. y. apie policijos valdomų registrų duomenis, minėtame sąraše nėra. Nors apeliacinės instancijos teismas šią aplinkybę pripažino, tačiau konstatavo, kad tokios informacijos minėtame sąraše nebuvimas dar nereiškia, jog ji nelaikytina tarnybine paslaptimi. Teisėjų kolegijos vertinimu, apeliacinės instancijos teismas, darydamas išvadą, kad tarnybos paslaptimi gali būti pripažįstama iš esmės bet kokia asmeniui jo tarnybos pagrindu patikėta informacija, kurios neteisėtas perdavimas kitiems asmenims gali sutrikdyti tinkamą svarbių valstybės institucijų funkcijų atlikimą, pernelyg plačiai aiškino atsakomybės pagal BK 297 straipsnį ribas.

Teisėjų kolegija nurodė, kad, remiantis Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo nuostatomis, tam, kad konkreti informacija būtų pripažinta tarnybos paslaptimi, ji turi būti įslaptinta pagal nustatytas procedūras. Teisėjų kolegija sutiko su nuteistojo kasacinio skundo teiginiu, kad iš Vidaus reikalų informacinės sistemos centrinio duomenų banko jo gauti duomenys įstatymo nustatyta tvarka nebuvo įslaptinti, norint su jais susipažinti nebuvo reikalingas leidimas dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija. Teisėjų kolegija pripažino, kad iš tiesų, policijos valdomų registrų informacija yra nevieša, jai gauti yra ribota prieiga ir ją galima gauti tik vykdant tarnybines pareigas. Kita vertus, pagal byloje nustatytas aplinkybes nuteistojo dėl tarnybos sužinota ir kitiems asmenims atskleista informacija apie transporto priemones – vilkikus ir puspriekabes, jų techninius, registracijos duomenis, jų valdytojus ir naudotojus nesudaro tarnybos paslapties kaip tokios, kuri įtvirtinta Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatyme. Todėl teisėjų kolegija konstatavo, kad kasatoriaus veikoje nėra BK 297 straipsnio 1 dalyje nustatytos nusikalstamos veikos sudėties, t. y. būtinojo šios nusikalstamos veikos požymio – dalyko (informacijos, sudarančios tarnybos paslaptį).

Atsižvelgdama į išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija pirmosios instancijos teismo nuosprendžio dalį, kuria kasatorius nuteistas pagal BK 297 straipsnio 1 dalį už tarnybos paslapties

atskleidimą, bei paskesnio apeliacinės instancijos teismo nuosprendžio dalį, kuria nuteistojo apeliacinis skundas dėl šio įstatymo taikymo atmetas, panaikino ir šią bylos dalį nutraukė.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-189-1073/2019

2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo taikymas

BPK 20 straipsnio 1, 4 dalių, 80 straipsnio 1 punkto, 276 straipsnio nuostatų laikymasis

Dėl draudimo versti duoti parodymus prieš save principo

Apžvelgiamoje baudžiamojoje byloje paduotame nuteistojo ir jo gynėjo kasaciniame skunde, be kita ko, buvo teigiama, kad nuteistasis ikiteisminio tyrimo metu buvo apklaustas kaip liudytojas apie savo galimai padarytą BK 281 straipsnio 4 dalyje nurodytą nusikalstamą veiką, nesuteikiant jam procesinės garantijos neduoti parodymų prieš save (BPK 80 straipsnio 1 punktas, 82 straipsnio 3 dalis). Pirmosios instancijos teismas nuteistojo liudijimus prieš save pripažino leistinu įrodymu, perskaitė juos (BPK 276 straipsnio 4 dalis), jų pagrindu apklausė, vertino ir jais, t. y. duomenimis, neatitinkančiais įrodymų sampratos bei gautais nesilaikant BPK reikalavimų, grindė apkaltinamąjį nuosprendį.

Teisėjų kolegija pažymėjo, kad draudimo versti duoti parodymus prieš save principas (*lot. nemo tenetur se ipsum accusare*) yra įtvirtintas Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 straipsnio 3 dalyje, BPK 80 straipsnio 1 punkte ir laikomas viena iš teisės į teisingą procesą garantijų. BPK 80 straipsnio 1 punkte nustatyta, kad kaip liudytojas negali būti apklausiamas asmuo, kuris gali duoti parodymus apie savo paties galimai padarytą nusikalstamą veiką, išskyrus atvejus, kai jis sutinka duoti tokius parodymus, taikant BPK 82 straipsnio 3 dalyje nustatytus liudijimo ypatumus. Pagal teismų praktiką draudimas versti duoti parodymus prieš save pažeidžiamas, jei kaip liudytojas apklausiamas asmuo, kuris faktiškai yra įtariamasis nusikalstamos veikos padarymu, tačiau dėl vieno ar kitų priežasčių apklausos metu nėra pripažintas įtariamuoju BPK nustatyta tvarka. Teisėjų kolegija nurodė, kad formalus įtarimų nepareikšimas neleidžia kategoriškai daryti išvados, kad asmens teisė atsisakyti duoti parodymus prieš save nebuvo varžoma. Sprendžiant, ar tokia teisė nebuvo varžoma, turi būti atsižvelgiama ne tik į tai, ar procesine prasme asmeniui nebuvo pareikšti įtarimai dėl aplinkybių, kurios buvo tiriamos baudžiamojoje byloje, bet būtina įvertinti visus faktinius duomenis. Ar liudytojui užduodami klausimai gali būti vertinami kaip vertimas duoti parodymus prieš save, nustatoma pagal konkrečias bylos aplinkybes (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-183/2009, 2K-597/2012). Parodymai, gauti pažeidžiant BPK 80 straipsnio 1 punkto reikalavimus, pripažįstami kaip neturintys įrodomosios reikšmės, todėl jeigu teismas remiasi tokiais parodymais, tai pripažįstama esminiu baudžiamojo proceso įstatymo pažeidimu. Tačiau kasacinis teismas pažymėjo ir tai, kad netgi nustačius esminį baudžiamojo proceso įstatymo pažeidimą tai nėra besąlygiškas (t. y. neatsižvelgiant į kitas bylos aplinkybes, nustatytas remiantis leistiniais, atitinkančiais BPK 20 straipsnio reikalavimus, įrodymais) pagrindas teismų sprendimus pripažinti neteisėtais ir nepagrįstais (kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-55-699/2017).

Nagrinėjamoje byloje, kaip pažymėjo teisėjų kolegija, pradėjus ikiteisminį tyrimą, asmuo, padaręs nusikalstamą veiką, nebuvo nustatytas, įvykio aplinkybės buvo neaiškios, todėl visi eismo įvykio dalyviai (tiek vairuotojai, tiek jų keleiviai) buvo apklausti kaip liudytojai. Tik vėliau kasatoriui buvo pareikštas įtarimas padarius BK 281 straipsnio 4 dalyje nurodytą veiką. Teisėjų kolegija pripažino, kad nors eismo įvykio aplinkybės nebuvo aiškios, t. y. nebuvo aišku, kuris vairuotojas kaltas dėl eismo įvykio, tačiau situacija, kai kasatorius (taip pat ir kitas vairuotojas) buvo apklaustas kaip liudytojas (įspėjant dėl atsakomybės už melagingų parodymų davimą), o vėliau dėl to paties eismo įvykio jam pareikštas įtarimas, neatitinka baudžiamojo proceso įstatymo reikalavimų (kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-441/2014). Tokioje situacijoje abu vairuotojai negalėjo būti apklausti kaip liudytojai, kadangi tai prieštarauja BPK 80 straipsnio

1 punkto nuostatai, kad kaip liudytojas negali būti apklausiamas asmuo, kuris gali duoti parodymus apie savo paties galimai padarytą nusikalstamą veiką, išskyrus atvejus, kai jis sutinka duoti tokius parodymus, taikant šio kodekso 82 straipsnio 3 dalyje nustatytus liudijimo ypatumus. Teisėjų kolegija taip pat konstatavo, kad pirmosios instancijos teismas nagrinėjamoje byloje neturėjo, vadovaudamasis BPK 276 straipsnio 4 dalies nuostatomis, perskaityti nuteistojo kaip liudytojo duotų parodymų ir nuosprendyje juos analizuoti bei vertinti. Apeliacinės instancijos teismas šios klaidos neištaisė, nuteistojo parodymus taip pat vertino ir pažymėjo, kad pirmosios instancijos teismas pagrįstai pripažino juos nenuosekliais.

Atsižvelgdama į išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija konstatavo, kad nagrinėjamu atveju buvo padarytas BPK 20 straipsnio 1, 4 dalių, 80 straipsnio 1 punkto nuostatų pažeidimas. Kita vertus, teisėjų kolegija nurodė, kad šis pažeidimas nesukliudė teismui išsamiai ir nešališkai išnagrinėti bylą ir priimti teisingą nuosprendį, nes nuteistojo, ikiteisminio tyrimo metu apklausto kaip liudytojo, parodymų turinys rodo, kad jis jokių save kaltinančių aplinkybių nenurodė, todėl teismai, nors ir nepagrįstai vadovavosi BPK 276 straipsnio nuostatomis atlikdami įrodymų tyrimą, jo kaltės šiais parodymais negrindė. Dėl to teisėjų kolegija šio pažeidimo nepripažino esminiu baudžiamojo proceso įstatymo pažeidimu.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-223-495/2019

III. CIVILINĖS BYLOS

Asmenys

Dėl asmens, turinčio psichinę negalią, veiksnumo ribojimo

Pareiškėja (prokuratūra) prašė teismo pripažinti asmenį neveiksniu pareiškime nurodytose turtinių bei neturtinių santykių srityse. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai pareiškimą iš esmės patenkino, tačiau nustatė platesnį, nei buvo prašoma, sričių, kuriose asmuo pripažintas neveiksniu, sąrašą.

Kasacinis teismas nurodė, kad teismo sprendimas dėl asmens, turinčio psichikos sutrikimą, pripažinimo neveiksniu tam tikroje srityje turi būti pagrįstas išsamiais, protingais įrodymų vertinimais. Pagal Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) jurisprudenciją tokiais įrodymais teismas laiko išsamią ir visapusišką eksperto medicininę išvadą, tačiau asmens veiksnumo ribojimo klausimas negali būti sprendžiamas pernelyg formaliai, o medicininė išvada negali būti pernelyg suabsoliutinama. Taigi bet koks sprendimas, pagrįstas asmens psichinių gebėjimų vertinimu, turi būti pagrįstas medicininiais dokumentais, tačiau būtent teisėjas, įvertinęs visas svarbias aplinkybes, susijusias su suinteresuotu asmeniu ir jo asmeninėmis aplinkybėmis, nusprendžia, ar tokia kraštutinė priemonė kaip veiksnumo ribojimas yra būtina, ar gali pakakti mažiau ribojančios priemonės.

Vadovaujantis EŽTT praktikoje suformuluota nuostata, kad asmens veiksnumo ribojimas yra kraštutinė priemonė, naudojama išimtinėmis aplinkybėmis, ir detaliam išanalizavus, ar asmuo dėl psichikos sutrikimų tikrai nebegali veikti visose turtinių ir asmeninių neturtinių santykių srityse, siektina kiek įmanoma mažiau riboti asmens veiksnumą, paliekant jam teisę veikti tose srityse, kuriose jis dar gali. Tačiau kasacinis teismas pažymėjo, kad asmens veiksnumo ribojimo mastas yra siejamas ne su santykių sritimis, kurios tokiam asmeniui yra aktualios ar neaktualios, o su psichikos sutrikimo pobūdžiu bei intensyvumu ir to nulemtu asmens negalėjimu suprasti savo veiksmų tam tikroje srityje reikšmės ir jų valdyti. Todėl jeigu teismas, remdamasis išsamia ir visapusiška eksperto medicinine išvada bei išsamiai įvertinęs visas bylai reikšmingas aplinkybes, nusprendžia, kad asmuo tikrai negali suprasti savo veiksmų reikšmės ir jų valdyti visose turtinių ir asmeninių neturtinių santykių srityse, jo sprendimas pripažinti asmenį neveiksniu visose tose srityse yra pagrįstas ir teisėtas.

Įvertinęs byloje esančius duomenis, kasacinis teismas sprendė, kad teismai nagrinėjamoje byloje tinkamai taikė tiek medicininį, tiek teisinį neveiksnumo nustatymo kriterijus bei pagrįstai

sprendė, jog nėra pagrindo taikyti mažiau asmens veiksnumą ribojančias priemones, todėl apeliacinės instancijos teismo nutartį paliko nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-280-684/2019

Šeimos teisė

Dėl nepilnamečiams vaikams periodinėmis išmokomis priteisto išlaikymo išieškojimo iš skolininko gaunamų dienpinigių

Pareiškėja (skolininko darbdavė) ginčijo antstolio, priverstinai vykdančio nepilnamečiam vaikui priteisto išlaikymo išieškojimą, patvarkymą, kuriuo darbdavė buvo įpareigota daryti išskaitas iš skolininkui priskaičiuotų su darbo santykiais susijusių išmokų, įskaitant dienpinigius, ir šias sumas pervesti į išieškotojos sąskaitą. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai antstolio patvarkymą panaikino.

Įstatymų leidėjas, reglamentuodamas išieškojimą iš skolininko darbo užmokesčio ir kitų pajamų, Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) 737 straipsnyje įtvirtino baigtinį skolininko pajamų, prilygintų darbo užmokesčiui, kurioms taikomos išieškojimo iš darbo užmokesčio taisyklės, sąrašą, o CPK 739 straipsnyje apibrėžė pinigų sumų, iš kurių negalima išieškoti, baigtinį sąrašą. Kasacinis teismas pažymėjo, jog pastarojo sąrašo paskirtis – užtikrinti skolininko interesų apsaugą vykdymo procese, nustatant draudimą nukreipti išieškojimą į tas skolininko pajamas, kurių išmokėjimo tikslinė paskirtis – įstatymų nustatytais atvejais kompensuoti šių išmokų gavėjo (skolininko vykdymo procese) patirtas išlaidas, negautas pajamas, pajamų sumažėjimą, ar kitų svarbių interesų apsaugą.

CPK 739 straipsnio 2 punkte nurodyta, kad negalima išieškoti iš sumų, kurios priklauso skolininkui kaip sumos, mokamos darbuotojui, vykstančiam į tarnybinę komandiruotę, perkeliama, priimama į darbą ir pasiūstam dirbti į kitas vietas. Į šią CPK 739 straipsnio 2 punkte įtvirtintą skolininkui priklausančių pinigų sumų apibrėžtį patenka ir komandiruočių atveju mokami dienpinigiai. Kasacinis teismas pažymėjo, kad vadovaujantis CPK 739 straipsnio 2 punktu, įstatymų leidėjo valią dėl išieškojimo iš šios pajamų rūšies negalimumo užtikrintų tokie darbdavio mokami dienpinigiai, kurie atlieka komandiruočių metu darbuotojo turėtų padidėjusių išlaidų kompensavimo funkciją. Todėl tuo atveju, jeigu darbo sutarties šalys darbo sutartimi susitaria dėl kilnojamojo darbo pobūdžio, nėra pagrindo darbuotojo darbo pareigų atlikimo kitoje vietoje, negu yra nuolatinė darbo vieta, kvalifikuoti kaip komandiruočių, o jo dienpinigių forma gaunamoms pajamoms taikyti įstatyme įtvirtintą apsaugą dėl išieškojimo negalimumo. Nustačius, kad darbo sutarties šalys buvo susitarusios dėl kilnojamojo darbo pobūdžio, būtų pagrindas pripažinti, kad darbuotojui dienpinigių forma išmokėtos pajamos atlieka ne kompensavimo, bet atlyginimo darbuotojui už atliktą darbą funkciją, dėl to, priverstinai vykdant teismo sprendimą dėl išieškojimo iš darbuotojo, kaip skolininko, pajamų, atsirastų teisinis pagrindas nukreipti į jas išieškojimą.

Kasacinis teismas pabrėžė, jog siekiant atriboti tarnybinę komandiruotę nuo kilnojamojo darbo pobūdžio, svarbu aiškinti darbo sutartį, t. y. kokios darbo funkcijos ir kokia jų atlikimo vieta nustatyta šalių susitarimu. Šioje byloje nustatyta, kad skolininkas dirba vairuotoju-vadybininku, o kiekvieną mėnesį jam išmokama dienpinigių suma iki trijų kartų viršijo išmokėtą darbo užmokestį. Kasacinio teismo nuomone, šios aplinkybės kelia pagrįstą abejonį dėl skolininko darbo pareigų atlikimo kitoje vietoje, negu yra nuolatinė darbo vieta, kvalifikavimo kaip komandiruočių tinkamumo ir (ar) jam priskaičiuotų dienpinigių kompensacinės paskirties.

Kasacinis teismas nurodė, jog, siekiant teisingai išspręsti bylą, visų pirma turi būti išspręstas klausimas dėl darbo sutarties kvalifikavimo, taip pat ar kaip dienpinigiai priskaičiuotos sumos atitiko dienpinigių kompensacinę paskirtį (jei taip, ar visa išmokėta suma), ir tik tada turėtų būti sprendžiama dėl išieškojimo iš darbuotojui (skolininkui vykdymo procese) priskaičiuotų dienpinigių galimybės bei skundžiamo antstolio patvarkymo teisėtumo. Dėl to procesiniai teismų sprendimai buvo panaikinti ir byla perduota pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo.

Daiktinė teisė

Dėl kadastrinio matavimo dokumentų teisinių pasekmių asmens teisėms ir pareigoms

Ieškovai, ginčydami individualiu administraciniu aktu nustatytas kaimyninio žemės sklypo ribas, kartu prašė pripažinti negaliojančiais ir kadastrinius matavimus atlikusio asmens parengtus dokumentus (žemės ribų paženklavimo-parodymo aktą, žemės sklypo planą). Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai tokį reikalavimą patenkino.

Kasacinis teismas nurodė, kad, iki priimant galutinį sprendimą, gali būti yra surašomas ne vienas tarpinis viešojo administravimo institucijos dokumentas, atliekantis tik pagalbinį ar aptarnaujantį vaidmenį viešojo administravimo procedūroje; dažnai šie dokumentai suinteresuotiems asmenims jokių materialinių teisinių pasekmių nesukelia. Tarpiniais administracinės procedūros dokumentais laikomi dokumentai, kuriuose paprastai nėra įforminami baigiamieji (galutiniai) kompetentingų (įgaliotų) asmenų (pareigūnų) sprendimai. Tokiais tarpiniais dokumentais gali būti ir faktinius duomenis apie kadastro objektus turintys dokumentai, kaip, pavyzdžiui, kadastrinių matavimų metu sudaromi planai, aktai ar kitokie dokumentai.

Kadastrinių matavimų metu yra renkami faktinio pobūdžio duomenys apie kadastro objektus, atliekami kitokie faktus nustatantys veiksmai, tokie kaip objekto ribų pažymėjimas vietovėje. Taigi kadastriniai matavimai, nors ir susiję su administracinio pobūdžio procedūrų atlikimu, tačiau yra faktinio, o ne teisinio pobūdžio veiksmai. Jie nenustato asmenų teisių ar pareigų, bet administracinėse procedūrose gali sudaryti pagrindą priimti teisinius sprendimus, kuriais nusprendžiama dėl asmenų teisių ir pareigų. Todėl tokie aktai, iškilus ginčui dėl administraciniu aktu su priedais nustatytų teisių ir pareigų galiojimo ar apimties, nesudaro savarankiško nagrinėjimo dalyko, o šiuos dokumentus sudarę asmenys nėra materialinio teisinio santykio dalyviai civiliniame ginče dėl asmens teisių nustatymo ar apimties. Tai reiškia, kad nėra teisinio pagrindo jiems reikšti reikalavimus dėl jų kadastrinių matavimų metu sudarytų planų ar aktų panaikinimo, t. y. traukti juos į bylą atsakovais arba suinteresuotaisiais asmenimis. Kasacinis teismas suformulavo tokią teisės taikymo taisyklę: civilinėse bylose dėl administracinių aktų, priimtų panaudojant kadastrinių matavimų metu sudarytus dokumentus, panaikinimo nėra pagrindo reikšti ir nagrinėti reikalavimų dėl kadastrinių matavimų metu sudarytų faktinio pobūdžio dokumentų (aktų, planų, schemų, abrisų ir kitokių) panaikinimo (CPK 293 straipsnio 1 punktą).

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas konstatavo, kad teismai nepagrįstai panaikino kadastrinių matavimų dokumentus, todėl šią procesinių sprendimų dalį panaikino ir šią bylos dalį nutraukė kaip nenagrinėtiną teisme civilinio proceso tvarka.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-304-695/2019

Civilinio proceso teisė

Dėl neįtrauktų į bylą asmenų teisės atnaujintame procese skųsti teismo nutartį dėl taikos sutarties patvirtinimo supaprastinto proceso tvarka

Pareiškėjai, teismui patenkinus jų pareiškimą ir atnaujinus procesą byloje, kurioje supaprastinto proceso tvarka buvo patvirtinta taikos sutartis, prašė atsisakyti tvirtinti suinteresuotų asmenų taikos sutartį. Pirmosios instancijos teismas prašymą atmetė. Apeliacinės instancijos teismas prašymą patenkino.

Kasacinis teismas nurodė, kad teismas gali taikos sutartį patvirtinti (atsisakyti tvirtinti) tiek byloje, kurioje sprendžiamas šalių ginčas, tiek ir tada, kai procesas teisme nepradėtas. Pastaruoju atveju dėl taikos sutarties patvirtinimo šalys su prašymu gali kreiptis į teismą supaprastinto proceso tvarka. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad tokiu atveju nutartys dėl taikos sutarčių kaip juridinių

faktų tvirtinimo (atsisakymo tvirtinti) apeliacine tvarka neskundžiamos (CPK 582 straipsnio 7 dalis). Tačiau kasacinis teismas atkreipė dėmesį, kad nutartis, priimta išnagrinėjus bylą, kurios procesas buvo atnaujintas, apskundimo galimybių aspektu vertintina ne kaip teismo nutartis dėl taikos sutarties patvirtinimo supaprastinto proceso tvarka, o kaip teismo nutartis atmesti prašymą dėl teismo nutarties patvirtinti taikos sutartį panaikinimo (CPK 371 straipsnio 1 dalies 1 punktas).

CPK nuostatos, reglamentuojančios proceso atnaujinimą, tiesiogiai neįtvirtina teisės į teismo nutarties, kuria, išnagrinėjus bylą atnaujintame procese, atmetamas prašymas dėl byloje priimto teismo sprendimo (nutarties) pakeitimo ar panaikinimo, apskundimą apeliacine tvarka. Taigi dėl tokios nutarties apskundimo galimybės turi būti sprendžiama atsižvelgiant į bendrąsias CPK nuostatas, atitinkamai bylos kategorijai taikytinas specialiąsias taisykles, taip pat įvertinant pagrindus, dėl kurių procesas konkrečioje byloje buvo atnaujintas. Nors byla dėl taikos sutarties patvirtinimo supaprastinto proceso tvarka nesusijusi su ginčų dėl teisės sprendimu, atnaujinęs procesą tokioje byloje CPK 366 straipsnio 1 dalies 7 punkto pagrindu pagal neįtrauktą į bylos nagrinėjimą asmenų prašymą teismas turi išspręsti tarp taikos sutarties šalių ir pareiškėjų kilusį ginčą dėl teisės. Kadangi proceso atnaujinimas yra vienintelė procesinė galimybė pareiškėjams ginti savo teises, tai pirmosios instancijos teismo nutartis atmesti prašymą dėl teismo nutarties, kuria patvirtinta taikos sutartis, panaikinimo šių asmenų atžvilgiu yra baigiamasis teismo aktas, priimtas išnagrinėjus ginčą dėl teisės, kuriam turi būti nurodyta peržiūros apeliacine tvarka galimybė. Tokia nutartis taip pat laikytina užkertančia kelią tolesnei bylos eigai CPK 334 straipsnio 1 dalies prasme.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas konstatavo, kad neįtraukti į bylos nagrinėjimą asmenys, kurių prašymu procesas byloje buvo atnaujintas CPK 366 straipsnio 1 dalies 7 punkto pagrindu, turi teisę apeliacine tvarka skųsti teismo nutartį, kuria atmetamas jų prašymas dėl teismo nutarties patvirtinti taikos sutartį supaprastinto proceso tvarka panaikinimo, todėl apeliacinės instancijos teismas pagrįstai nenutraukė apeliacinio proceso, pradėto pagal pareiškėjų atskirąjį skundą, ir pagrįstai klausimą išnagrinėjo iš esmės.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-312-823/2019

Dėl reikalavimo pripažinti įvykį draudžiamuoju (ne)galėjimo būti savarankišku civilinės bylos nagrinėjimo dalyku

Ieškovai, siekdami gauti draudimo išmoką, prašė įvykį pripažinti draudžiamuoju. Pirmosios instancijos teismas prašymą tenkino. Apeliacinės instancijos teismas perdavė bylą nagrinėti iš naujo.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad pripažinimas, jog įvykis yra draudžiamasis, būtinas siekiant gauti draudimo išmoką, tačiau toks pripažinimas nesukurtų skolininko prievolės ir kreditorių atitinkamų reikalavimo teisių, nes įvykio pripažinimas draudžiamuoju yra tik viena iš sąlygų, kuriai esant įrodytai, draudikui atsiranda pareiga mokėti draudimo išmoką (net ir pripažinus įvykį draudžiamuoju, esant tokiam draudėjo pareigų pažeidimui, kuris nurodytas kaip pagrindas mažinti draudimo išmoką ar jos apskritai nemokėti, draudikas neturėtų prievolės (būtų atleistas nuo prievolės) mokėti draudimo išmoką ar jos dalį). Vadinasi, reikalavimo pripažinti įvykį draudžiamuoju patenkinimas reikštų prejudicinio fakto kitai civilinei bylai dėl draudimo išmokos priteisimo nustatymą, todėl tai – civiliniai procesiniai, bet ne materialieji padariniai. Kasacinis teismas nurodė, jog šiuo atveju reiškiamas reikalavimas negali būti laikomas ieškiniu dėl pripažinimo (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso CK 1.138 straipsnio 1 punktas), nes jo patenkinimas nesukeltų materialųjų padarinių.

Reikalavimas įvykį pripažinti draudžiamuoju gali būti pareikštas prašant priteisti draudimo išmoką, t. y. kaip vienas iš reikalavimų, o ne kaip vienintelis savarankiškas reikalavimas. Todėl kasacinis teismas konstatavo, kad ieškovai, reikšdami tik reikalavimus įvykį pripažinti draudžiamuoju ir nereikalaudami priteisti konkrečios draudimo išmokos, siekia jų patenkinimo padarinių – gauti draudimo išmoką, t. y. turtą, bet išvengti turtiniuose ginčiuose nuo ieškinio sumos skaičiuojamo žyminio mokesčio mokėjimo.

Kasacinis teismas sprendė, kad apeliacinės instancijos teismas, konstatavęs, jog reikalavimas pripažinti įvykį draudžiamuoju negali būti savarankiškas civilinės bylos nagrinėjimo dalykas, pagrįstai panaikino pirmosios instancijos teismo sprendimą ir bylą perdavė nagrinėti pirmosios instancijos teismui iš naujo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-297-403/2019

Dėl bylinėjimosi išlaidų paskirstymo, kai byla baigiama teismui patvirtinus taikos sutartį

Byloje buvo sprendžiamas bylinėjimosi išlaidų atlyginimo klausimas, teismui nutartimi patvirtinus šalių taikos sutartį. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai bylinėjimosi išlaidų šalims nepaskirstė.

Kasacinis teismas nurodė, kad bylinėjimosi išlaidų mokėjimas, paskirstymas, grąžinimas, priteisimas yra vertinami kaip teismo veikla veikiant *ex officio* (pagal pareigas), taigi ši klausimą teismas turi išspręsti neatsižvelgdamas į šalių prašymą. Tuo tarpu pagal CPK 94 straipsnio 2 dalį, jeigu šalys, sudarydamos taikos sutartį, nenustatė bylinėjimosi išlaidų paskirstymo tvarkos, teismas bylinėjimosi išlaidų proceso šalims nepaskirsto. Kasacinis teismas pažymėjo, kad CPK 94 straipsnio 2 dalies nuostata pirmiau nurodyto teisinio reguliavimo kontekste vertintina kaip specialioji norma, nustatanti išimtį iš bendrosios taisyklės dėl teismo pareigos *ex officio* paskirstyti šalių turėtas bylinėjimosi išlaidas. Ši išimtis taikoma tuo atveju, jeigu taikos sutartį sudariusios bylos šalys nenustatė bylinėjimosi išlaidų paskirstymo tvarkos, – tuomet teismui nekyla bendroji pareiga paskirstyti šalių turėtų bylinėjimosi išlaidų.

Kasacinis teismas nurodė, jog pagal CPK 94 straipsnio 2 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą įstatymų leidėjas prioritetą suteikė šalių valiai, tačiau tai nereiškia, kad šalys neturi teisės susitarti, jog bylinėjimosi išlaidų paskirstymo klausimu būtų taikomos CPK nuostatos, reglamentuojančios bylinėjimosi išlaidų paskirstymą. Dėl to apžvelgiamoje byloje šalių taikos sutartyje nustatyta sąlyga, kad bylinėjimosi išlaidų klausimas paliekamas spręsti teismui, reiškia susitarimą, kad bylinėjimosi išlaidų paskirstymo klausimas būtų sprendžiamas CPK nustatyta tvarka. Nurodydamos, kad bylinėjimosi išlaidų klausimas paliekamas spręsti teismui, šalys aiškiai išreiškė valią, kad jų turėtos bylinėjimosi išlaidos būtų paskirstytos teismo CPK nustatyta tvarka. Toks susitarimas CPK 94 straipsnio 2 dalies taikymo kontekste aiškintinas kaip susitarimas dėl bylinėjimosi išlaidų paskirstymo tvarkos. Dėl to kasacinis teismas konstatavo, kad teismai nepagrįstai nesprenė dėl atsakovo turėtų bylinėjimosi išlaidų, kurias patvirtinantys duomenys buvo pateikti teismui, atlyginimo CPK 94 straipsnio 1 dalies pagrindu.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-274-1075/2019

Bankroto teisė

Dėl pakartotinio kreditorių susirinkimo sušaukimo

Pareiškėja (kreditorė) prašė panaikinti pakartotinio kreditorių susirinkimo nutarimus, motyvuodama tuo, kad, esant kvorumui, pirmasis kreditorių susirinkimas įvyko ir bankroto administratorė neturėjo teisės šaukti pakartotinį kreditorių susirinkimą. Pirmosios instancijos teismas skundą tenkino iš dalies. Apeliacinės instancijos teismas skundą patenkino visiškai.

Kasacinis teismas nurodė, kad pagal Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo (toliau – ĮBĮ) nustatytą kreditorių susirinkimo nutarimų priėmimo tvarką, tam, kad būtų priimti kreditorių susirinkimo nutarimai, į susirinkimą turi susirinkti (ar balsuoti raštu) tiek kreditorių, kad jų balsai vertine išraiška sudarytų atitinkamą kiekį balsų, remiantis ĮBĮ normomis būtina nutarimui priimti. Priešingu atveju nutarimas negalės būti priimtas. Toks reguliavimas teikia pagrindą daryti išvadą, kad balsų pakanka tuomet, kai į susirinkimą susirenka kreditoriai, turintys ĮBĮ nustatytą teismo patvirtintų reikalavimų sumą vertine išraiška. Atitinkamą reikalavimų sumą turinčių kreditorių skaičiui nesusirinkus, nutarimui priimti balsų nepakanka. Tokiu atveju pripažintina, kad nutarimams

priimti balsų nepakanka ir tiems patiems nutarimams priimti ĮBĮ 24 straipsnio 2 dalyje nustatyta tvarka turi būti sušauktas pakartotinis kreditorių susirinkimas. Jeigu balsų nepakako tik balsuoti „už“ (tačiau kreditorių susirinkime dalyvavo kreditoriai, kurių teismo patvirtina reikalavimų suma vertine išraiška sudaro ĮBĮ nustatytą kiekį, būtiną nutarimui priimti), tuomet administratorius, atsižvelgdamas į balsavusių „prieš“ arba susilaikiusių kreditorių poziciją, turėtų svarstyti, kaip pakeisti siūlomų nutarimų projektus, ir dėl jų priėmimo šaukti kitą kreditorių susirinkimą.

Kasacinis teismas konstatavo, kad ĮBĮ 24 straipsnio 2 dalies nuostata, pagal kurią tuo atveju, jeigu nutarimui priimti susirinkime balsų nepakako, administratorius per 15 dienų sušaukia pakartotinį kreditorių susirinkimą, aiškintina kaip suteikianti teisę bankroto administratoriui sušaukti pakartotinį kreditorių susirinkimą tuomet, kai į šaukiamą susirinkimą nesusirinko (ar neišreiškė savo valios iš anksto balsuodami raštu) kreditoriai, kurių teismo patvirtintų reikalavimų suma vertine išraiška sudaro daugiau kaip pusę visų kreditorių teismo patvirtintų reikalavimų sumos, t. y. kai nebuvo kvorumo. Kitais atvejais (pvz., kai nutarimas nepriimamas, nes nepakako balsų „už“) turi būti šaukiamas ne pakartotinis, o kitas kreditorių susirinkimas.

Atsižvelgdamas į byloje nustatytas aplinkybes, jog susirinkime dalyvavo kreditoriai, turintys ĮBĮ 24 straipsnio 1 dalyje nustatytą teismo patvirtintų reikalavimų sumą, kurios pakako kreditorių susirinkimo nutarimams priimti, ir nesant ginčo dėl pirmojo kreditorių susirinkimo sušaukimo tvarkos ar kitų procedūrų teisėtumo, kasacinis teismas apeliacinės instancijos teismo nutartį paliko nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-286-313/2019

Viešieji pirkimai

Dėl tiekėjo teisinio suinteresuotumo ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimo dėl viešojo pirkimo sąlygų teisėtumą

Ieškovė prašė panaikinti atsakovės (perkančiosios organizacijos) sprendimą, kuriuo buvo atmesta jos pretenzija, bei nutraukti viešuosius pirkimus (toliau – konkursas). Pirmosios instancijos teismas ieškinio netenkino. Apeliacinės instancijos teismas pripažino neteisėtais techninių specifikacijų reikalavimus, kuriais konkretizuota statybų rangos procese naudotina medžiaga, bylos dalį dėl neteisėtų atsakovės veiksmų padarinių perdavė nagrinėti iš naujo.

Kasacinis teismas atkreipė dėmesį į nuosekliai griežtėjančią savo praktiką dėl tiekėjų (ieškovų) teisės ginčyti viešojo pirkimo sąlygas įgyvendinimo. Tiekėjų teisės inicijuoti peržiūros procedūrą įgyvendinimas priklauso nuo ieškovo naudojamo civilinių teisių gynybos būdo, todėl tiekėjų suinteresuotumo ginčyti viešojo pirkimo nuostatas ir reikšti kitokio pobūdžio reikalavimus (pavyzdžiui, dėl žalos atlyginimo) turinys (sąlygos) nėra visiškai tapatus. Tiekėjų suinteresuotumą, kaip sąlygą inicijuoti perkančiosios organizacijos veiksmų peržiūros procedūrą, apibrėžia dviejų privalomų elementų visuma: ieškovo tinkamumas ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimus (veiksmus), įskaitant sprendimą nustatyti atitinkamas pirkimo sąlygas, ir jo subjektinių teisių pažeidimas dėl galimai neteisėtų pirkimo sąlygų. Taigi teismai nagrinėja šalių ginčą iš esmės tik tuo atveju (nebent dėl viešojo intereso apsaugos tai darytų savo iniciatyva), kai ieškinį laikydamasis įstatymuose nustatytos tvarkos pareiškia tinkamas ieškovas, įtikinamai ir patikimai įrodęs, jog būtent jo teisėtus interesus pažeidžia atitinkamos pirkimo sąlygos.

Perkančiosios organizacijos sprendimų (ar veiksmų) peržiūros procedūros objektas yra bet kokie jų sprendimai, kuriais pažeistos viešųjų pirkimų teisinio reguliavimo nuostatos, nenustatant jokių suvaržymų dėl šių sprendimų prigimties ir turinio, nepriklausomai nuo galimybės tiekėjui prisiteisti žalos atlyginimą bei sprendimų priėmimo momento. Kasacinis teismas sprendė, kad reikalavimas dėl statybų rangos procese naudotinių medžiagų gali daryti įtaką ne tik prekių gamintojų (platintojų), bet ir rangovų tarpusavio konkurencijai, todėl perkančiosios organizacijos viešojo darbų pirkimo sąlygose įtvirtinti reikalavimai dėl naudotinių medžiagų (ar įrenginių) gali būti ginčijami tiekėjų (rangovų); taigi konstatavo, kad ieškovė yra tinkama kvestionuoti ginčo konkursų sąlygas.

Nepaisant to, kad techninės specifikacijos nuostatomis, kuriose įtvirtintos konkrečios naudotinių prekių, įrenginių ar procesų nuorodos, potencialiai ribojama tiekėjų konkurencija, kasacinis teismas konstatavo, jog vis dėlto nėra pagrindo pripažinti ieškovės suinteresuotumo kvestionuoti ginčo konkursų sąlygas antrojo jo elemento – subjektinių teisių pažeidimo – pagrindu, nes jo ieškovė procese neįrodinėjo. Kasacinis teismas atkreipė dėmesį į tai, kad aplinkybė, jog ieškovė prieštaravo ginčo konkursų sąlygoms, jos pačios neribotų laimėjimo atveju naudoti būtent sąlygose nurodytas medžiagas. Taigi ieškovė neįrodė, kad ginčo konkursų sąlygos pažeidė jos subjektines teises. Atsižvelgdamas į tai, kasacinis teismas konstatavo, jog ieškovė neturi teisinio suinteresuotumo kvestionuoti ginčo konkursų sąlygas, todėl apeliacinės instancijos teismo sprendimą panaikino ir paliko galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-296-378/2019

Dėl tiekėjų pasiūlymų (siaurąja prasme) vertinimo

Ieškovė prašė panaikinti atsakovės (perkančiosios organizacijos) sprendimą, kuriuo trečiojo asmens pasiūlymas pripažintas atitinkančiu viešojo pirkimo (toliau – konkursas) dokumentų reikalavimus. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį atmetė.

Kasacinis teismas dėl pasiūlymo siaurąja prasme vertinimo yra konstatavęs, kad tais atvejais, kai tiekėjo pasiūlyme siaurąja prasme nustatomi reikšmingi trūkumai ir kai net pagal turiningojo vertinimo principą (atsižvelgiant į ūkio subjekto pateiktų dokumentų visumą) perkančiosios organizacijos negali konstatuoti jo atitikties iškeltiems reikalavimams, tuomet tiekėjo paaiškinimai kaip keičiantys pasiūlymą iš esmės yra nepriimtini ir toks pasiūlymas atmestinas Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo (toliau – VPI) 55 straipsnio 9 dalies pagrindu.

Kasacinis teismas savo nuosekliai formuojamoje praktikoje VPI įtvirtintą galimybę tiekėjams patikslinti, papildyti arba paaiškinti savo pasiūlymus aiškina itin griežtai (siaurai), kaip apimančią tik išskirtines situacijas, daugiau kaip išimtį, nei bendrą taisyklę, taikytiną tik tais atvejais, kai pasiūlymo trūkumai yra redakcinio pobūdžio, objektyviai nustatytini ir paprastai ištaisytini. Kasacinio teismo taip pat yra konstatuota, kad VPI 55 straipsnio 9 dalies reguliavimo neatitinka, taigi negali būti kvalifikuojami kaip redakcinio pobūdžio, tokie pasiūlymo siaurąja prasme neatitikimai: kai žiniaraščio lentelėje nurodytos kitokios medžiagos, nei buvo reikalauta, kitokių specifikacijų įranga arba skirtingo pobūdžio objektas; kai dėl dalies pirkimo objekto pasiūlyme buvo nurodytos techninės specifikacijos reikalavimų neatitinkančios siūlomų prekių savybės; techniniai pasiūlymo duomenys pateikti pagal kitos pirkimo dalies reikalavimus; sąmatose neišskirtos tiesioginės ir netiesioginės išlaidos, nors to buvo reikalaujama; pasiūlyme pateikta techninė dokumentacija, nepagrindžianti įrenginio techninių charakteristikų; ir pan.

Apžvelgiamoje byloje teismai pripažino, kad atsakovės nustatytas trečiojo asmens pateikto pasiūlymo trūkumas (nurodytas neegzistuojantis prekės modelis) galėjo būti ištaisytas leidžiant paaiškinti pasiūlymą, o trečiojo asmens pateiktas paaiškinimas (jog buvo padaryta rašybos klaida, nurodant, kad siūlomas kitas modelis) neprieštarauja VPI nuostatomis. Kasacinis teismas konstatavo, kad tokia teismų išvada neatitinka VPI 55 straipsnio 9 dalyje įtvirtinto reguliavimo bei nukrypsta nuo kasacinio teismo praktikos. Kadangi trečiasis asmuo pasiūlė neegzistuojantį minkšto lagamino modelį ir byloje nebuvo nustatyta, kad kartu su pasiūlymu būtų buvę pateikta kitų techninių duomenų, iš kurių visumos būtų galima identifikuoti tikrąjį (egzistuojantį) siūlomo lagamino modelį, todėl, aiškinant pasiūlymą nurodžius kitą modelį, buvo pakeista pasiūlymo esmė, t. y. faktiškai dėl šios konkrečios prekės buvo pateiktas naujas pasiūlymas. Dėl šių aplinkybių kasacinis teismas panaikino teismų procesinius sprendimus ir pripažino neteisėtą atsakovės sprendimą, kuriuo trečiojo asmens pasiūlymas pripažintas atitinkančiu konkurso sąlygas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-314-469/2019

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

Gynėjų g. 6, 01109 Vilnius

Tel. + 370 5 2 616 466

Faks. + 370 5 261 6813

El. paštas: lat@teismas.lt

www.lat.lt